

ÖZELLEŞTİRMENİN DAĞITIM SİSTEMLERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİ

Cevat Şahin

Elektrik Mühendisi

cevat.sahin@prodaenerji.com

Kamusal bir görev olmasına rağmen emperyalist politikaların ülkemizdeki uzantılarının kararlarıyla ülkemizin diğer kaynaklarında olduğu gibi elektrik dağıtım sistemleri de (başta EMO olmak üzere demokrat toplumsal muhalefete rağmen) 2013 yılsonu itibarıyla özelleştirilerek, gerek dağıtım şebekeleri gerekse bu şebekelerden enerji temin eden vatandaşlarımız şirketlerin ticari nemalanma alanlarının bir parçası haline getirilmişlerdir.

Özelleştirme öncesindeki dağıtım şirketlerinin geçmişine (1972 yılı baz alınarak) bir göz attığımızda şöyle bir manzara ile karşılaşılmaktadır;

1. Enerji üretim ve iletimi ile belediye sınırları dışındaki 34.5 kV dağıtım Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) tarafından,
2. Şehir ve kasabalarda enerji dağıtımını yerel belediyeler tarafından,
3. Köylerin elektrikleştirilmesi Köy Elektrifi-

kasyonu Genel Müdürlüğü ve Yol Su Elektrik İşleri Genel Müdürlüğü tarafından,

4. Şehir ve kasabaların elektrik dağıtım projeleri ise İller Bankası Enerji Dairesi tarafından yapılmakta idi.

Buradan da açıkça görüleceği gibi 1982 yılına kadar dağıtım şebekeleri çeşitli kamu kuruluşları tarafından ve oldukça dağınık bir şekilde yönetilmektedir. Öyle ki büyük şehirlerde bile (Örn: İzmir’de Bornova Belediyesi, Pınarbaşı Belediyesi, Çiğli Belediyesi, Güzelbahçe Belediyesi, Narlıdere Belediyesi ve İzmir Belediyesi’nin ayrı ayrı elektrik dağıtım işletmeleri vardı ve bu işletmelerde 10.5 kV, 15 kV, 34.5 kV gibi farklı gerilimlerde dağıtım yapılmaktaydı.

Bu dağınıklığa son vermek amacıyla önce Belediyeler Yasası’nda yapılan bir değişiklik ile belediyeler birleştirilmiş sonra da TEK Yasası’nda yapılan bir değişiklik ile elektrik dağıtım sistemleri 1982

yılında TEK'e devredilmiştir.

İller Bankası Enerji Dairesi'nin devri ise 1984 yılında yapılabilmektedir.

Bu tarihe kadar gerek elektrik altyapı olarak gerekse teknik ekip ve ekipman olarak yeterli olmayan şebekelerin toparlanması, yeni planlamalar yapılarak modern işletmelere dönüştürülmesi oldukça uzun bir zaman almış ve fakat buna rağmen işletmeler teknik ve idari açıdan istenilen seviyeye gelememiş ve dağıtım şebekeleri sorunları farklı boyutlarda devam etmiştir.

Hal böyle iken; 2004 yılında (TEK Kanunu değiştirilerek kurulan) TEDAŞ özelleştirme kapsamına alınmış ve 2013 yılı sonuna kadar da kamu mülkiyetindeki dağıtım şebekeleri özelleştirilmişlerdir.

Dağıtım şebekelerinin özelliklerine bakıldığında teknik ve idari açıdan oldukça karmaşık ve yurdun en ücra köşelerine kadar örgütlenmeyi gerektiren bir yapısı olduğunu görebilmekteyiz.

Bu konu planlama, projelendirme, yapım ve işletme-bakım açısından son derece önem taşımaktadır ve şebekelerin kamu elinde olduğu dönemlerde dahi belirli bir standarda ulaşılması yeterince başarılamamış iken “dağıtım ve perakende satış sektöründe rekabete dayalı bir ortamın oluşturulması ve gerekli reformların yapılmasını teminen dağıtım bölgeleri baz alınarak kamu mülkiyetindeki elektrik işletmelerinin yeniden yapılandırılması suretiyle elektrik enerjisi dağıtım hizmetlerinin özelleştirilmesine karar verilmiştir” denilerek özelleştirmenin altyapı gerekçesi oluşturulmuştur.

Dağıtım Şebekeleri Ne Durumda?

Bu gerekçe ile özelleştirilen dağıtım şebekelerinin bugün geldiği noktaya bakıldığında amaç hasıl olmuş mudur acaba? Bunun cevabını birlikte arayabiliriz.

1. Öncelikle rekabete dayalı bir sistemin oluşması, işin temel mantığı ile gelişmektedir. Zira “serbest tüketici” sıfatıyla istediği şirketten enerji alan tüketiciler sonuç itibarıyla mevcut dağıtım şebekeleri üzerinden alışveriş yapmakta ve bu nedenle de “iletim bedeli, dağıtım bedeli” adı altında bedeller ödemek durumunda kalmaktadırlar. EPDK'nın bu konularda sürekli olarak karar değiştirmesi, üretim şirketlerinin bazılarının süreklilik arz etmemesi ve zaman zaman kapanmaları arz güvenliğini olumsuz etkilemiştir.

2. Dağıtım şebekelerinin işletmesini belirli

bir süre devralan özel şirketlerin dağıtım şebekelerine yabancı olmaları, geçiş döneminde tecrübeli TEDAŞ personelinin büyük kısmının kamuda kalmayı tercih etmeleri nedeniyle tecrübeli kadroların oluşmaması nedeniyle ilk yıllarda özellikle işletme bakım hizmetleri büyük ölçüde aksamıştır.

3. Yeni ve genç kadroların sisteme yabancı olmaları nedeniyle her türlü hizmette büyük aksamalar yaşanmış, yetişen personel ise düşük ücret politikaları nedeniyle kısa sürede başka alanlarda iş bularak ayrılmışlardır.

4. Özellikle dağıtım şebekelerinin işletmesinde çalışacak personelin yetkili personel olmasının yanı sıra tecrübeli personel olmaları da oldukça önem taşımaktadır. Oysa uygulamalardan da görüldüğü üzere işletme personeli yeterince tecrübeli değildir.

5. Yatırımlar açısından bakıldığında özel şirketler yapacakları yatırımları zamanında yapmamakta, enerji taleplerinde bulunan istek sahiplerine 24-26 aya kadar yatırım süresi vermektedir. Bu açıdan denetleyici kurum olan TEDAŞ tarafından zaman zaman yatırım uygulanmaktadır.

6. İşletme-bakım açısından bakıldığında ise durum daha da vahimdir. Gerek şirket içi iş kazaları artmış ve gerekse dağıtım şebekelerinin herhangi bir noktasında dağıtım şirketi tarafından eksik ve hatalı yapılmış işler nedeniyle vatandaşlar elektrik çarpmaları sonucunda hayatlarını kaybetmektedirler.

7. Doğal felaketlerde yeterince aksiyon alınmamakta ve özellikle sel felaketlerinde uzun süre sisteme enerji verilememektedir.

8. Ticari işletmeler olmaları nedeniyle doğal olarak karlılık esasından hareket ederek hizmet organizasyonları mümkün olduğunca daraltılmış, vatandaşların özellikle bürokratik hizmetlere ulaşması giderek güçleşmiştir.

9. Kayıp kaçak konusunda özel şirketlerin baskısı nedeniyle bu yük vatandaşın enerji tarifesine bindirilerek daha pahalı enerji tarifeleri oluşmuştur.

10. Yine dağıtım şirketlerinin daha fazla para kazanabilmeleri için ileri saat uygulaması devam ettirilerek vatandaşların daha fazla enerji tüketmeleri söz konusu olmuştur.